

Нова парадигма креативне економије и библиотеке

Христина Микић
Универзитет Метрополитан
Факултет за менаџмент
hristina.mikic@metropolitan.ac.rs

Поједини футуристи се слажу да концепт „индустрије 4.0“, као нова фаза развоја економије, треба да нас уведе у доба „имагинације“. Термин је употребио Чарли Меги (Charlie Magee) средином 90-их година како би описао нашу дигиталну будућност и економију. Очекује се да ће растућа улога хуманоидних робота, аутоматизација и дигитална трансформација смањити људски рад на минимум. Такође се предвиђа да ће креативност и имагинација добити примарну улогу у креирању економских и друштвених вредности. Ипак, тренутна дигитална индустријализација креативности није обећавајућа и далеко је од поменуте визије. Она је више претња стваралаштву и друштвеним праксама које позивају на размишљање, учење и преиспитивање. Унутар креативне економије настале су друштвене и економске противречности које доводе у питање постојеће принципе њеног развоја. Обрисе њене нове парадигме већ сада можемо видети у домену друштвене реорганизације технологија, креативног рада, културне продукције и финансирања културе, управљања пројектима и тимовима, као и у јавним политикама. Како се јавне установе, нарочито библиотеке, прилагођавају овим процесима? Може ли традиционални менаџмент у култури заснован на концепту „менаџмента 1.0“, тј. хијерархијског и централизованог управљања процесима у културним организацијама да одговори на ове промене? Нови захтеви које доноси третман библиотека као сегмента креативне економије пред њих стављају интрапредузетништво, лидерство, ефикасност, агилни приступ, оптимизацију ресурса, финансијске иновације, брзе и ефикасне дигиталне и аналогне библиотечке услуге и сервисе, одговарање на повећане захтеве корисника. Креативно библиотекарство се све више развија у правцу креирања корисничких сервиса и нових прилика које пружају дигиталне технологије, не губећи из вида да се паралелно бави питањима очувања функције библиотека као простора друштвености, учења, емпатије и сигурности.

У теми 43. броја *Читалишта* налазе се радови који промишљају библиотеке из перспективе нове парадигме креативне економије: од њихове улоге у друштву (хипер)доступности информација, преко основних принципа економике дигиталних библиотека и финансијских иновација, агилног метода управљања и тимског рада, до иновација и третмана библиотека као „јавног раја“ – места сусрета и образовања које је доступно свима.

Рад „Финансијске иновације у библиотекама“ бави се анализом нових финансијских решења у библиотекама и начина на који оне мењају унутрашње процесе. Финансијске иновације које се појављују као нова технолошка решења у области финансирања, плаћања и финансијског саветодавства, поред тога што повећавају ефикасност финансирања библиотека, често

иницирају и дисруптивне процесе који мењају њихову организациону природу изнутра. Хоће ли дрoнови попут аустралијског стартапа *Flirtey* бити нова решења за позајмљивање књига и моментално мобилно плаћање чланарина, да ли ћемо убудуће позајмљивати NFT књиге, а плаћати их алтернативним криптовалутама, хоће ли инвестирање у библиотечку делатност бити подложно склоностима и навикама нове генерације инвеститора у креативној економији – све су то питања на која још увек немамо коначне одговоре. Стога овај рад пружа ново промишљање финтек феномена у библиотекама, како би читаоце подстакао да боље разумеју актуелну финансијску стварност у којој се развијају библиотеке, као и изазове на подручју њихових културних, образовних, научних и економских димензија.

Гојко Рикаловић, Дејан Молнар и Соња Јосиповић у раду „Основне претпоставке и принципи економије дигиталног библиотекарства“ разматрају библиотеке као важан сегмент креативне економије, посвећујући посебну пажњу одмеравању њихових функција у погледу задовољавања образовних, истраживачких и културних потреба и економске одрживости. Аутори представљају пет модела дигиталног библиотечног пословања и приписују им одговарајуће концепте финансирања, са посебним фокусом на изазове које доноси нова парадигма креативне економије.

Анита Палфи, Весна Родић Лукић и Јелена Родић у раду „Примена агилног управљања пројектима у библиотекама: Дигитална библиотека Суботица“ обрађују тему агилног приступа и развоја нових концепата у библиотечком раду. Агилно управљање највише је развијено и анализирано у домену софтверског инжењерства и гејминг индустрије. Технолошки напредна окружења захтевају комплексан начин управљања тимовима у којем се углавном дефинишу циљеви, док је процес њиховог остваривања препуштен *in situ* развоју пројектне идеје. Анализирајући традиционалне поставке менаџмента у култури и супротстављајући им агилни приступ управљању радним процесима и тимским радом, ауторке показују, на примеру Градске библиотеке Суботица и њених пројеката у области дигитализације, практичну имплементацију овог приступа, његове користи, као и изазове у библиотекама.

Милена Јокановић у раду „Библиотека као место: повратак музејону“ нуди могуће одговоре на питање зашто, ако информације можемо добити у било ком формату и било којим приступом, библиотеке и даље имају значајну друштвену улогу. Говорећи о њиховој ванвременској улози цењених места заједнице, чак и у креативној економији где се тежи потпуној дематеријализацији друштвености и садржаја, те његовог претварања у менталне слике кроз које живимо, она наглашава улогу библиотека као места сигурности, удобности, спонтаности, избора.